

Πιθανοτικοί Αλγόριθμοι

Διδάσκοντες: **Σ. Ζάχος, Δ. Φωτάκης**

Επιμέλεια διαφανειών: **Δ. Φωτάκης**

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών
και Μηχανικών Υπολογιστών

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Πιθανοτικοί Αλγόριθμοι

- **Πιθανοτικός αλγόριθμος** κάνει **τυχαίες επιλογές** και εξαρτά **εξέλιξη του** από αυτές.
  - **Κατανομή πιθανότητας** πάνω σε ντετερμινιστικούς αλγόριθμους.
- Πλεονεκτήματα πιθανοτικών αλγόριθμων:
  - **Απλότητα** και κομψότητα (π.χ. quickselect, primality).
  - Συνήθως **ταχύτεροι** από ντετερμινιστικούς.
  - Όταν έχουμε μερική γνώση, περιορισμένη μνήμη, κλπ., πρακτικά αποτελούν **μόνη αποδοτική λύση**.
- Μειονεκτήματα:
  - **Λάθος** απάντηση (με μικρή πιθανότητα).
  - Κυμαινόμενος **χρόνος** εκτέλεσης.
  - Δύσκολο **debugging**.

Πώς τα Καταφέρνουν;

- Εκμεταλλεύονται «εργαλεία» της πιθανότητας.
- «Αδυνατίζει» (και γίνεται πιο ρεαλιστική) η χειρότερη περίπτωση (π.χ. quicksort).
- Τυχαία δειγματοληψία: αντιπροσωπευτικό δείγμα και λύση (π.χ. clustering, sublinear algs).
- Ικανό πλήθος πιστοποιητικών (βλ. property testing).
- Τυχαία μοιρασιά εργασιών: ισορροπημένη και με ελάχιστο κόστος (υπολογιστικό, επικοινωνιακό).
- Fingerprinting και hashing.
- «Σπάσιμο» συμμετρίας (π.χ. Ethernet, leader election).
- Προσομοίωση διαδικασιών και rapid mixing.

Γινόμενο Πολυωνύμων

- Πολυώνυμα $P_1(x), P_2(x), P_3(x)$ ορισμένα σε field F .
- Έλεγχος αν $P_1(x) \times P_2(x) = P_3(x)$
  - ... σε χρόνο (σημαντικά) μικρότερο του πολλαπλασιασμού;
- Ελέγχουμε αν $Q(x) = P_1(x) \times P_2(x) - P_3(x)$ είναι (ταυτ.) 0.
  - Έστω $Q(x)$ βαθμού d και όχι (ταυτοτικά) 0.
Για κάθε $S \subseteq F$, $\Pr_{r \in S}[Q(r) = 0] \leq d/|S|$.
  - Για $|S| = 100d$ και 3 ανεξ. δείγματα, πιθαν. λάθους $\leq 10^{-6}$.
  - Χρόνος πολ/μού: $\Theta(d^2)$. Χρόνος ελέγχου: $\Theta(d)$.
- Επεκτείνεται σε πολυώνυμα **πολλών μεταβλητών**, όπου αντίστοιχη πιθανότητα ορίζεται με **συνολικό βαθμό**.
  - Θεώρημα **Schwartz-Zippel**.

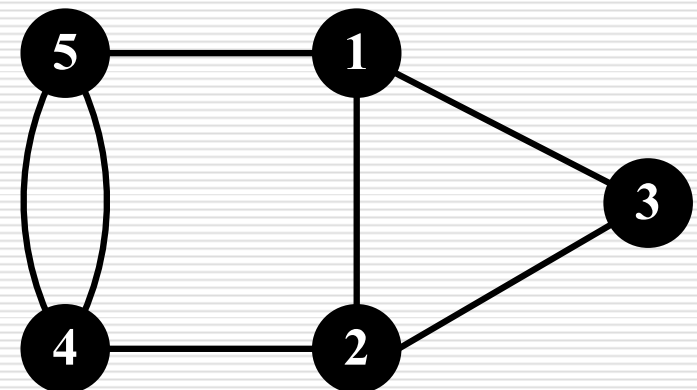
Γινόμενο Πινάκων

- Δίνονται A, B, C πίνακες $n \times n$.
  - Έλεγχος αν $AB = C$ σε χρόνο $O(n^2)$.
- Τυχαίο διάνυσμα $r \in \{0, 1\}^n$. Απαντ. **ΝΑΙ** αν $A(Br) = Cr$.
  - Ισοδύναμα αν $Dr = 0$, όπου $D = (AB - C)$.
  - Αν $D \neq 0$, D έχει μη μηδενικά στοιχεία.
Χβτγ., κάποια στην $1^{\text{η}}$ γραμμή του D , ένα στην $1^{\text{η}}$ στήλη.
  - Για κάθε επιλογή των $r_2, \dots, r_n$,
υπάρχει μια (το πολύ) επιλογή για το r_1 τ.ω. $\sum_{j=1}^n D_{1j}r_j = 0$
  - Άρα πιθανότητα λάθους $\leq 1/2$.
  - Με π.χ. 30 ανεξάρτητες επαναλήψεις, **πιθ. λάθους $< 10^{-6}$** .

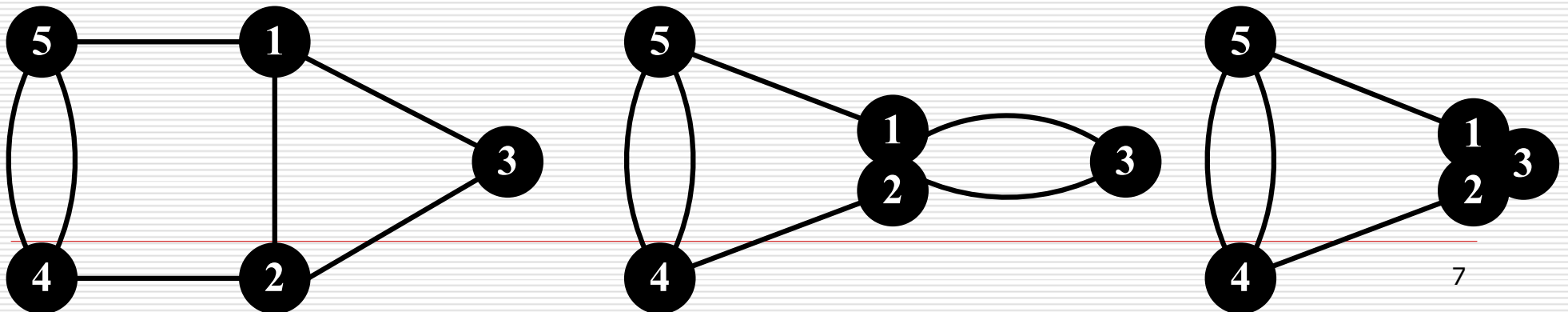
Ελάχιστη Τομή

- Μη κατευθυνόμενο συνεκτικό **πολυγράφημα** $G(V, E)$.
  - Πολλαπλές ακμές, όχι χωρητικότητες / βάρη.
- **Τομή**: διαμέριση κορυφών $(S, V \setminus S)$ με $\emptyset \neq S \subset V$.
  - Σύνολο ακμών που **αφαίρεσή** τους δημιουργεί τουλ. 2 συνεκτικές **συνιστώσες**.
  - Μέγεθος τομής $b(S, V \setminus S) = |\{\{u, v\} \in E : u \in S, v \notin S\}|$
- Πρόβλημα: υπολογισμός μιας **ελάχιστης τομής**.
  - Λύνεται σε χρόνο $O(n^4)$ με διαδοχικές εφαρμογές αλγόριθμου μέγιστης ροής.
  - Υπάρχουν εξειδικευμένοι αλγόριθμοι με χρόνο $O(n^3)$.

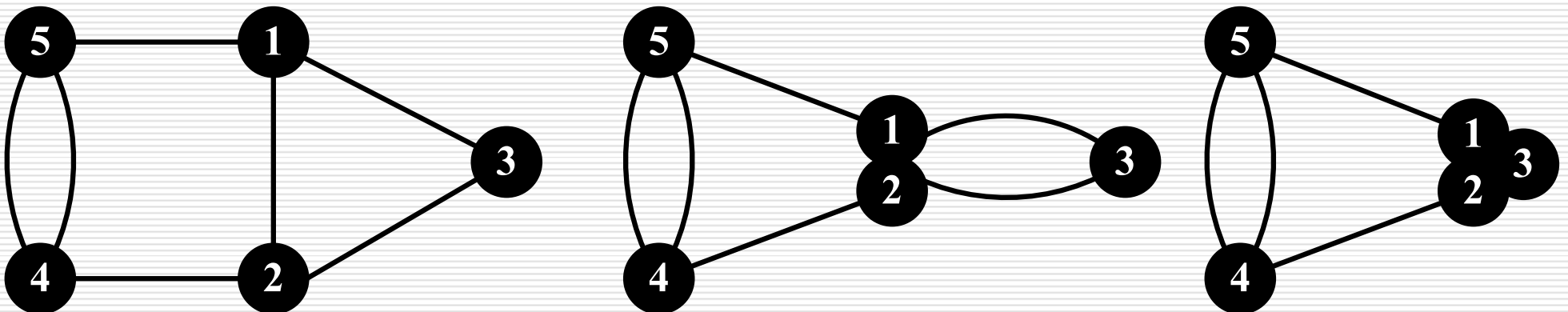
Σύμπτυξη Κορυφών

- **Σύμπτυξη** κορυφών u και v :
  - Αντικατάσταση u, v από μία **νέα κορυφή uv** .
  - Κάθε ακμή $\{x, u\} / \{x, v\}$ αντικαθίσταται από ακμή $\{x, uv\}$.
  - Ακμές $\{u, v\}$ παραλείπονται.
  - Διαδοχικές συμπτύξεις κορυφών 1, 2 και 12, 3.
- **Τομή** σε γράφημα **μετά από διαδοχικές συμπτύξεις** αντιστοιχεί σε **τομή σε αρχικό** γράφημα.
  - Λειτουργία σύμπτυξης **δεν** μειώνει ελάχιστη τομή.

Πιθανοτικός Αλγόριθμος [Karger, 93]

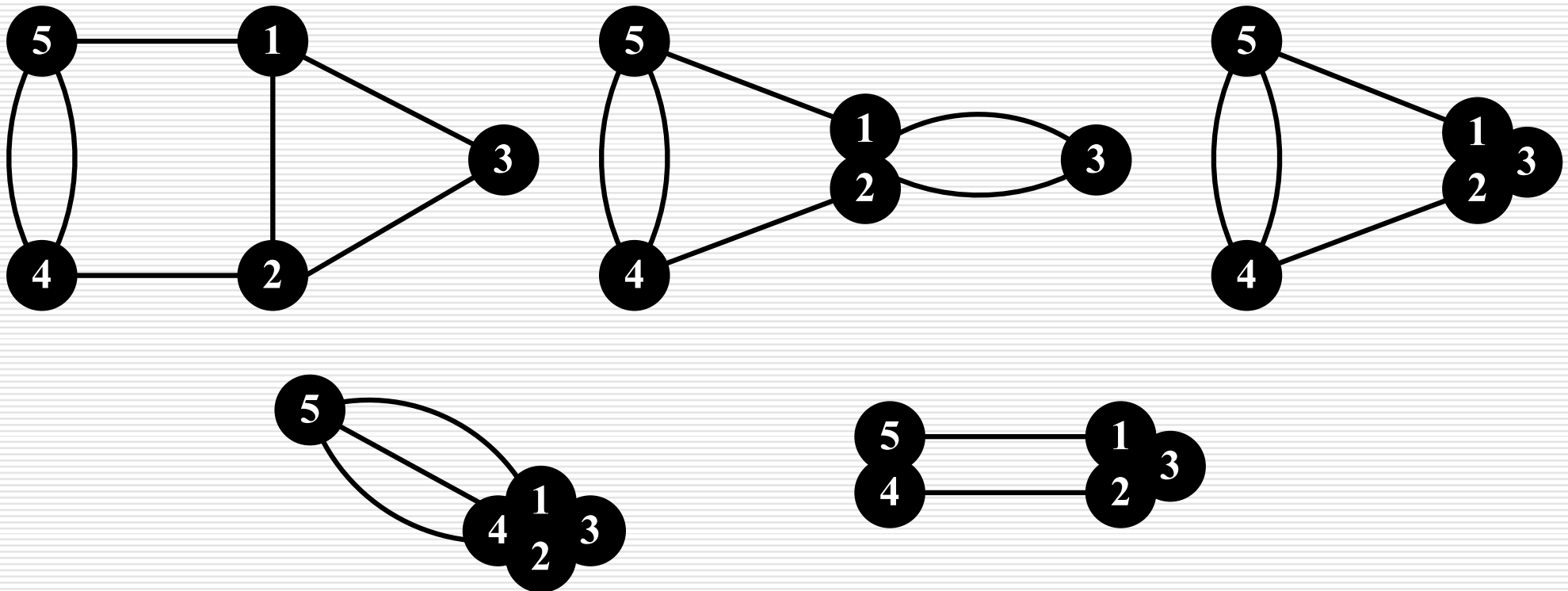
- **Ενόσω** το γράφημα που απομένει έχει > 2 κορυφές:
  - Διάλεξε μια **τυχαία ακμή** $\{u, v\}$.
  - Αντικατέστησε γράφημα με αυτό που προκύπτει από **σύμπτυξη** κορυφών u και v .
- **Ακμές τομής** αυτές **μεταξύ 2 κορυφών** που απομένουν.
- **Τομή** ορίζεται από **κορυφές που συμπτύχθηκαν στις 2 κορυφές** που απομένουν.

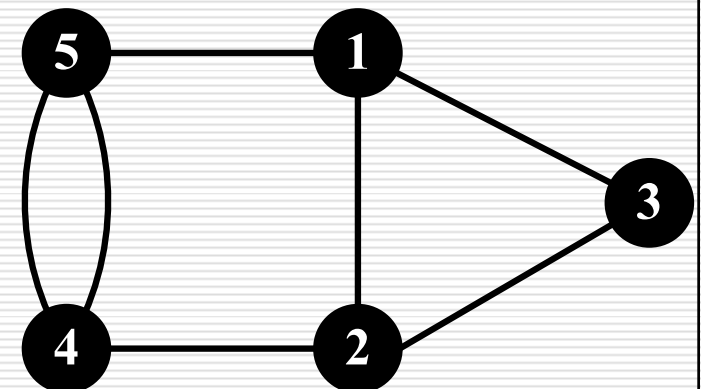
Παράδειγμα

- Αρχικές συμπτώξεις 1, 2, και 12, 3.
  - Σύμπτυξη 123, 4.
  - Σύμπτυξη 5, 4.

Πιθανοτικός Αλγόριθμος [Karger, 93]

- Βασικές ιδιότητες:
  - Πάντα **τερματίζει** έπειτα από $n - 2$ συμπτώξεις.
  - Υπολογίζει μία τομή, μπορεί **όχι** ελάχιστη.
  - Ποιά πιθανότητα p να καταλήξει σε ελάχιστη τομή;
  - Αν p όχι αμελητέα, **μεγαλώνει γρήγορα με επαναλήψεις**.
  - Αν $p \geq 2/n^2$, πιθανότητα τουλ. μία από $n^2 \ln n$ επαναλήψεις να καταλήξει σε ελάχιστη τομή $\geq 1 - 1/n^2$.
- Έστω ελάχιστη τομή $C = \{e_1, \dots, e_k\}$ μεγέθους k .
  - Αλγ. επιστρέφει C ανν καμία από ακμές C δεν επιλεγεί για σύμπτυξη.

Πιθανότητα Επιτυχίας

- Συγκεκριμένη ελάχιστη τομή $C = \{e_1, \dots, e_k\}$ μεγέθους k .
  - Πιθανότητα **καμία** από ακμές C **δεν** επιλέγεται για σύμπτυξη.
  - Ελάχιστος βαθμός κορυφής $\geq$ ελάχιστη τομή.
  - $G(V, E)$ έχει **ελάχιστο βαθμό** κορυφής $\geq k$.
    - G έχει **#ακμών** $\geq nk/2$.
    - Πιθανότητα **δεν** επιλέγεται ακμή του C στην **1^η** σύμπτυξη:
$$p_1 \geq \frac{\frac{nk}{2} - k}{\frac{nk}{2}} = \frac{n-2}{n}$$
    - Μετά από t συμπτώξεις, γράφημα έχει **ελάχιστο βαθμό** $\geq k$.
      - **#ακμών** $\geq (n-t)k/2$.
      - Πιθανότητα **δεν** επιλέγεται ακμή C του **ούτε** στην **(t+1)^η** σύμπτυξη:
$$p_{t+1} \geq \frac{\frac{(n-t)k}{2} - k}{\frac{(n-t)k}{2}} = \frac{n-t-2}{n-t}$$

Πιθανότητα Επιτυχίας

□ Συγκεκριμένη ελάχιστη τομή $C = \{e_1, \dots, e_k\}$ μεγέθους k .

■ Πιθανότητα **καμία** από ακμές C δεν επιλέγεται για σύμπτυξη:

$$p = p_1 \cdot p_2 \cdots p_{n-2} \geq \frac{n-2}{n} \cdot \frac{n-3}{n-1} \cdot \frac{n-4}{n-2} \cdots \frac{2}{4} \cdot \frac{1}{3} = \frac{2}{n(n-1)}$$

□ Άρα $p \geq 2/n^2$, και πιθανότητα τουλ. **μία** από $n^2 \log n$ επαναλήψεις να καταλήξει σε **ελάχιστη τομή** $\geq 1 - 1/n^2$.

■ Χρόνος εκτέλεσης $O(n^2)$ / επανάληψη.

■ Συνολικός χρόνος $O(n^4 \log n)$.

Χρόνος Εκτέλεσης

- Όμως (σχετικά) μικρή πιθανότητα αποτυχίας στις πρώτες μισές συμπτώξεις!
  - Π.χ. πιθανότητα να μην συμπτυχθεί καμία ακμή C στις πρώτες $(n-3)/2$ συμπτώξεις $\geq 1/4$.
  - «Ακριβές» συμπτώξεις είναι «επιτυχημένες».
- Αναδρομική υλοποίηση σε φάσεις:
  - Εκτέλεση βασικού αλγόριθμου για $n/2$ συμπτώξεις 4 φορές.
  - Συνεχίσουμε αναδρομικά για καθένα από τα αποτελέσματα.
- Χρόνος εκτέλεσης $O(n^2 \log^3 n)$ για πιθανότητα επιτυχίας $= 1 - O(1/n)$.

Μέγιστη Τομή

- Μη κατευθυνόμενο γράφημα $G(V, E)$ με m ακμές.
  - Αλγόριθμος γενικεύεται και όταν ακμές έχουν βάρη.
- Τομή: διαμέριση κορυφών $(S, V \setminus S)$ με $\emptyset \neq S \subset V$.
  - Σύνολο ακμών που αφαιρέσή τους δημιουργεί τουλ. 2 συνεκτικές συνιστώσες.
  - Μέγεθος τομής $b(S, V \setminus S) = |\{\{u, v\} \in E : u \in S, v \notin S\}|$
- Πρόβλημα: υπολογισμός μιας μέγιστης τομής.
  - NP-complete, αλγόριθμος με λόγο προσέγγισης 0.878 [Goemans, Williamson, 94], τυχαία στρογγυλοποίηση.

Μέγιστη Τομή

- (Απλός) αλγόριθμος: κάθε κορυφή v εντάσσεται στο S ανεξάρτητα με πιθανότητα $1/2$ (διαφορετικά στο $V \setminus S$).
  - X πλήθος ακμών στην τομή $(S, V \setminus S)$ (τυχαία μεταβλητή).
  - Ακμή e «διασχίζει» τομή $(S, V \setminus S)$ με πιθανότητα $1/2$.
  - Αναμενόμενο πλήθος ακμών στην τομή $(S, V \setminus S)$:
 $E[X] = m/2$ (γραμμικότητα μέσης τιμής).
  - $\Pr[X \geq m/2] \geq 2/(m+2)$
$$\frac{m}{2} = \mathbb{E}[X] \leq (1 - \Pr[X \geq \frac{m}{2}])(\frac{m}{2} - 1) + \Pr[X \geq \frac{m}{2}]m$$
  - Πιθανότητα τουλ. μία από $(m+2) \ln n$ επαναλήψεις να καταλήξει σε τομή με τουλ. $m/2$ ακμές $\geq 1/n^2$.
  - Βέλτιστη λύση $\leq m$.
  - Λόγος προσέγγισης $1/2$, με πιθανότητα $\geq 1 - 1/n^2$.

Monte Carlo vs Las Vegas

- Monte Carlo αλγόριθμοι (π.χ. min-cut, max-cut):
  - Μπορεί να δώσουν **λάθος απάντηση** (με μικρή πιθανότητα), χρόνος εκτέλεσης **ντετερμινιστικός** (συνήθως!).
  - Πιθανότητα λάθους μπορεί να γίνει **πολύ-πολύ μικρή** με ανεξάρτητες επαναλήψεις.
  - Προβλήματα απόφασης: **one-sided error** και **two-sided error**.
  - Πολυωνυμικοί one-sided error αλγόριθμοι: **RP** και **coRP**.
  - Πολυωνυμικοί two-sided error αλγόριθμοι: **BPP**.
- Las Vegas αλγόριθμοι (π.χ. quicksort, quickselect):
  - **Πάντα σωστή απάντηση**, **χρόνος εκτέλεσης τυχαία μεταβλητή**.
  - Πολυωνυμικοί αλγόριθμοι: **ZPP**.